СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 153. Джерзі Ситі, Н. Дж., субота, 3-го линня, 1937 VOL. XLV. No. 153. Jersey City, N. J., Saturday, July 3, 1937. THREE CENTS

СУДОВИЙ ПРОЄКТ ВІДЛОЖЕНИЙ

ВАШИНГТОН. — Сенатор Робінсон, провідник більшости в сенаті, заявив, що більшість постановила закинути проект реформи федерального суду, котрий вона предложила від уряду, а замісць нього предложить конґресоті інший, компромісовий проєкт.

Які будуть провідні ідеї нового проєкту реформи судів, сенатор не подав.

СЕКРЕТАРКА ПРАЦІ ОБОРОНЯЄ КОМІТЕТ ПРОМИСЛОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Секретарка праці Перкинс виступила з публичною заявою, в котрій обороняла Комітет Промислової Орґанізації перед закидом невідповідальности.

Спираючися на рапорт Федеральної Ради Посередництва, секретарка Перкинс заявила, що закиди, що нібито Комітет знаходиться в руках невідповідальних провідників, не спирається на ніякі факти. Як звісно, такий закид підносив специяльно Том М. Ґердлер, президент підприємства „Републик Стіл Корпорейшен".

Секретарка взивала обі спорячі сторони до обговорення спірних питань.

ЮНІЯ ЙДЕ В СУД ПРОТИ ВЖИВАННЯ ВІЙСЬКА.

КОЛОМБОС (Огайо). — Комітет Промислової Орґанізації виступив перед місцевим федеральним судом з протестом проти вживання стейтових військ у долині Магонинґ як проти нарушення робітничого закону Ваґнера.

Адвокати Комітету говорили на суді, що своїм поступованням уряд стейту став по стороні „скебів".

ЗАВОРУШЕННЯ ЧЕРЕЗ ЗМЕНШУВАННЯ ДОПОМОГИ.

НЮ ЙОРК. — Через відправлювання робітників Адміністрацією Поступу Праць („Доблю-Пі-Ей") приходило тут до ріжних неспокоїв і бійок. Відправлені з роботи робітники в трьох випадках напали на зарядців урядових бюр допомоги та пробували раз захопити урядові реєстри.

У бійках між викиненими робітниками й сторожами ранено 15 осіб. Перед у нападах вели жінки.

РОБОТИ ПОЧИНАЮТЬСЯ НАНОВО В „ІНЛЕНД СТІЛ".

ШІКАҐО. — Згідно з угодою між юнією й підприємством „Інленд Стіл Ко.", в четвер відкрито наново працю в фабриках підприємства в Індіяна Гарбор, сталевій дільниці міста Іст Шікаґо, Індіяна. Як каже підприємство, зараз першого дня з нормального числа робітників, що виносить 12,000 осіб, уже 9,500 вернулись до праці.

СЕНАТОР БАЧИТЬ РЕВОЛЮЦІЮ В КОМІТЕТІ ПРОМИСЛОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Елендер з Луизіяни виступив у сенаті з промовою, в котрій остерігав край перед Комітетом Промислової Орґанізації, кажучи, що перемога Комітету значить стільки, що знищення американської форми правління та поневолення всіх американців.

ҐАЗЕТНИЙ РЕПОРТЕР ПРО КРІВАВУ НЕДІЛЮ В ШІКАҐО.

ВАШИНҐТОН. — Перед сенатським субкомітетом під проводом Ла Фолета виступав як свідок-очевидець у справі Крівавої Неділі в Шікаґо Ралф Бек, репортер „Шікаґо Дейлі Нюз". Свідок описав живо події, в котрих поліція вбила на місці 10 людей. Він складав усю вину за стрілянину на поліцію та доказував їй брехню, коли вона говорила, що, мовляв, страйкарі перші стріляли на неї.

ВЯЗНИЦЯ ЗА ПОБИТТЯ ДИТИНИ.

НЮ ЙОРК. — У суді повіту Квінс ставала пані Норма Ґатто, 26-літня господиня, обвинувачена за побиття 4-літньої дівчини Джовн Морвен, котра померла 1-го березня цього року. Присяжні судді признали її винуватою побиття другого ступня й суддя засудив її на вязницю від півтретя до пять літ та на гривну в сумі тисячу долярів; вона мала би відсидіти одну добу за кожний недоплачений доляр.

Видаючи присуд, суддя висказав жаль, що супроти рішення присяжних суддів він не може засудити її на досмертну вязницю.

МІЛІОНИ НА РЕҐУЛЯЦІЮ РІК І ПОРТІВ.

ВАШИНҐТОН. — Палата послів ухвалила закон про реґуляцію рік і портів, на основі котрого уряд буде мати право видати в 1938-мім році суму 32 міліони долярів.

Між іншим мають поглиблювати проходи для кораблів у ріці Гудсон, у нюйорськім заливі, Ґрінпорт Гарбор, Ню Йорк, Раритен Ривер, Ню Джерзі, та Лемон Крік, Стетен Айленд.

ЗЛОВИЛИ ВЕЛИЧЕЗНУ ЧЕРЕПАХУ.

Рибаки в Сісайд Гайтс, Ню Джерзі, зловили в океані величезну черепаху, що має від голови до хвоста 8 стіп та важить коло 1,000 фунтів. Її подаровано до акварії міста Ню Йорку, котра має вже черепаху, що важить 840 фунтів.

МОЛОКО ДОРОЖІЄ.

Підприємства Шефілд і Борден піднесли в околиці Ню Йорку ціну молока в дрібнім продажу на 1 цента на кварту. Громадські установи домагаються урядового розсліду над цим подорожінням.

В ІНДІЇ НЕСПОКОЇ.

На північно-західнім пограниччі Індії прийшло до сутички між британійською військовою частиною і тубильцями. Згинули два жовніри і 26 тубильців. І в інших частинах приходить до таких сутичок, яких тло революційне.

ЗЛОВЖИВАННЯ В СКАРБОВОМУ УРЯДІ.

Окружний суд у Стрию засудив на 6 літ вязниці 68-літнього Тита Матвійчука, директора виділу стемплевих виплат при скарбовому уряді в Жидачеві, за надужиття влади, спроневірення, фальшування документів і т. п. Зловживання тревали сім років, поки їх не викрили.

РОЗБИВ ПОРТРЕТ ГІТЛЕРА.

Після атаки німецьких літаків на еспанське місто Альмерію, що була відплатою Німеччини за бомбардування еспанськими червоними німецького кружляка „Дойчлянд", до бюра німецького консуляту в Монтреалі зайшов молодий чоловік еспанець. Він представився як Хозе Фуентес, родом з Альмерії, і домагався від консуля урядового вияснення про бомбардування Альмерії. Коли консуль сказав, що та справа до нього не належить, еспанець ухопив крісло й розбив великий портрет Гітлера, що висів у бюрі. Його арештовано.

КОТЯЧА ПИСЬМЕННИЦЯ.

Авторка славної повісти „Ля Шат" (кітка), Колет, виголосила в Парижі відчит про представників звіринного світу. Колет говорила найбільше про собак, котів і птахів. Колет не любить птиць, бо вони хижі і тримають „руки схрещені на хребті як Наполеон".

Найбільше таємничою звіриною є кіт. Авторка жила раз 18 місяців без кота і цей час — як вона сама каже — замітний сильним ослабленням літературної творчости. Оповідала вона про кота, що переплив двічі Дунай у розшуках свого пана.

Цікава була теж історія писання повісти „Ля Шат": анальогічна подія як у повісти трапилася в камяниці, куди випадково зайшла письменниця підчас писання своєї повісти. День передтим якась жінка, заздрісна за кота, викинула його з вікна свого любовника. Кіт був тієї самої раси, що в повісти Колет і також сповитий у бандажі.

3,000 ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ.

В Лондоні відбувся недавно похорон популярного власника цукорні при Оксфорд Стріт, 77-літнього Альджернота Астона. Слава Астона не мала свого джерела в цукорні, але в чомусь іншому. Прізвище Астона появлялося доволі часто на шпальтах лондонських часописів. „Таймс", „Морнінґ Пост" і „Дейлі Мейл" містили дуже часто його листи, в яких автор цукорник торкався ріжних тем та виявляв прегарні обсерваційні прикмети великоміського життя. Цей добрий обсерваційний хист, безсторонність та ориґінальність оцінок були тими чинниками, які виробили Астонові постійне місце на шпальтах часописів, хочби його лист мав усього кілька рядків. Його листи всі залюбки читали.

Перед смертю обчислив старець, що він вислав приблизно 3,000 листів до редакцій часописів. Із цієї маси листів більше як 2,700 були видруковані в щоденній пресі. Хоч Астона намовляли дуже часто покинути професію цукорника і стати постійним фейлетоністом, гордий англієць відповів, що він більше цінить свою незалежну професію від пресової служби. За домовиною Астона йшли крім родини представники лондонських редакцій та маси читачів-прихильників старого Астона. На могилі єдиного безплатного співробітника зложили 5 вінців від найбільших лондонських редакцій.

КЛОПІТ ІЗ НАЗВОЮ СТОЛИЦІ.

Назву естонської столиці Талін мають другий раз змінити. Підчас опрацювання проєкту нової конституції у першій палаті народніх зборів викреслили речення „столицею Естонії є Талін", бо слово талін походить від таані лінн, значить: данське місто. Як відомо, перед двома роками заборонили вживати назву Ревель, яку заступили Таліном. Тепер знову шукають відповідної естонської назви.

ДИТИНА В ДИТИНІ.

В шпиталі в Портленд, Ореґон, оперували 13-місячну дитину-дівчинку, в якій у середині виросла друга дитина. Є це один з найдивніших випадків у медичній практиці. По науковому називають його тератома.

Промінї Х виявили, що в дитині є вповні розвинений кістяк другої дитини. Д-р Дилгант, голова медичної колеґії университету Ореґону, пояснює, що це мали вродитися близнята, але якось так сталося, що зародок другої дитини зачав розвиватися в середині зародку першої. Були випадки, коли дитина частинно розвивалася в другій дитині, однакож це майже небувалий випадок, щоб кістяк другої дитини розвинувся в нутрі першої дитини до такої досконалости.

Дівчинка, котру оперували, є нормальна під кожним оглядом. Вона їсть та спить правильно. Специялісти поз'їздилися з ріжних сторін і приглядались операції.

ПАРУБОЦЬКИЙ БЕНКЕТ У БУРМІСТРА.

У французькім містечку Еквасіні відбувається кожної весни найвеселіший бенкет, що його колинебудь мешканці цього містечка переживають. На підставі довголітньої традиції, якої у містечку дуже запопадливо тримаються, уладжує бурмістр кожного року в останню неділю травня парубоцький бенкет. Це не значить, що бурмістр є впертим старим парубком. Навпаки, він був уже двічі жонатий і має шестеро дітей. У ратушевій салі збираються всі парубки, яким бурмістр у щорічній промові пригадує, що так, як проминає швидко розкішний травень і радощі весни, так теж минають швидко приємні молоді літа. Отже треба спішитись і вибрати собі якнайшвидше кохану дружину. У бенкеті, що відбувається на кошт громади, беруть участь усі парубки від 21—28 літ, зовсім безплатно. Звичайно по бенкеті йде ціле товариство до тамошнього великого ресторану, де відбуваються танці з гарними міщанськими дочками.

Оповідають старі мешканці Еквасіну, що по кожній такій забаві число парубків зменшується, місту прибуває все більше щасливих подружніх пар.

СМЕРТОНОСНА ЛАПКА НА ЗЛОДІЯ.

В Гамілтоні (Канада) відбулася розправа проти Врея Петерсона, склепаря та бувшого поліцая у Гамілтоні. Петерсона обвинувачено за вбивство 23-літнього фармерського робітника Фреда Тейка, що згинув від пострілу рушниці, наставленої як лапка у склепі Петерсона проти злодіїв. Рушниця була так наставлена, що коли злодій при вломі до склепу зрушив пружину, рушниця автоматично випалила в злодія. Тейк дістав повний набій шроту з рушниці. Його знайшов уже трупом сам Петерсон і покликав лікаря.

ДОЛЯ ЄГИПЕТСЬКИХ МУМІЙ.

Ще минулого року звернувся єгипетський уряд до англійської влади з проханням відставити знову в „Долину королів" мумії фараонів, які є під цю пору в каірському музеї. Як мотиви своєї просьби подав єгипетський уряд те, що кожному єгиптянинові справді прикро, що останки давніх єгипетських королів виставлені на прилюдний показ і кожний цікавий може за відповідною оплатою оглядати їх.

Англійський уряд поставився в засаді позитивно до цієї справи, але дав притому викрутну відповідь, що цю справу мусять рішити знавці, щоб нове пернесення мумій не ушкодило їх. І справді комісія признала, що мумії, розвинені зі своїх бандажів, дуже ушкоджені і нові переносини наразилиб їх на загладу, тому вони повинні залишитись у музеї, де всеж таки зможуть іще якийсь час постояти. Це рішення викликало серед учених єгиптольоґів схвилювання, бо нема сумніву, що мумії сяк чи так розсиплються небавом на порох.

НЕСПОКОЇ В УКРАЇНІ ПІД СОВЄТАМИ

ЛОНДОН. — Українське Бюро в Лондоні оголосило комунікат, у якім подає витяги з анґлійської преси про кріваві події в Совєтах, а зокрема про заворушення в Україні. І так „Сондей Експрес" доносив про „роззброєння й арештування 900 жовнірів з київського та 300 з харківського ґарнізону". Далі писалося про те, що „жовніри двох київських полків піхоти й одного полку кінноти розпочали голосний протест проти арештування їхнього улюбленого команданта, ґенерала Якора, і присудження його на смерть". Тих демонстрантів „арештовано й під баґнетами доставлено до тюрми". А потім „полки роззброєно і жовнірів розкинено між полки, стаціоновані на Сибірі". Далі подає часопис, що з причини тих подій „пятнацять старшин відібрали собі життя". Виходить, пише часопис, що „в Україні підготовлювано повстання проти влади в Москві".

ЗАПИЛИ ЗГОДУ УКРАЇНСЬКИМ КОШТОМ.

ВАРШАВА. — Польська преса дуже задоволена з відвідин румунського короля Кароля і його сина Михайла, румунського престонаслідника. Кароль наговорив Польщі багато солодких слів, а особливо вихвалив польську армію. А звернув увагу на армію тому, що саме її треба найбільше як Польщі так і Румунії. Бо при її помочі хоче Румунія втримати при собі Басарабію й інші загарбані українські землі, як Буковину, а Польща — широкі українські землі на сході. Ці українські землі, як видно навіть із того, що пише про ці відвідини чужа преса, є головним мотором „польсько-румунської приязни". Обидві держави зобовязалися взаїмно собі помагати на випадок, якби хто їм хотів ті землі відібрати.

„ЖИДИ ВТІКАЮТЬ ІЗ СОВЄТІВ".

ЛОНДОН. — Ось таке пише лондонський „Морнінґ Пост". Кореспондент цієї ґазети подає з Москви, що там повстала правдива паніка між жидами, а то через „антисемітську політику Сталіна і його дорадників". Двох жидів, а то Аркадієва, директора московського театру, і Літовського, голову літературного відділу театру, арештовано за те, що „старалися пропхати до театральної трупи, що має виступити в Парижі на виставі, своїх жидівських приятелів, щоб їм улекшити втечу з Совєтів".

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БЕЗ УКРАЇНСТВА.

КИЇВ. — Совєтські „Вісти" подають звіт зі зборів „Всеукраїнської Академії Наук". Виходить, що в Академії працювала „ватага троцькістівських бандитів". Дискусія виказала, що Академія не займалася справою української мови ні розвитком української культури та взагалі перестала займатись українськими питаннями.

УКРАЇНЕЦЬ НА ПАРИЗЬКІЙ ВИСТАВІ.

ПАРИЖ. — Мистець-маляр Олекса Грищенко виставляє тепер свої малюнки в Парижі у палаті „Пті Пале" на виставі „Сучасного мистецтва" і в т. зв. токійській палаті на терені сучасної всесвітньої вистави у секції „Види Парижа".

НОВЕ ХУДОЖНЄ ВИДАННЯ „ЕНЕЇДИ" КОТЛЯРЕВСЬКОГО.

КИЇВ. — Вийшла гарно видана „Верґілієва Енеїда", перелицьована українською мовою Іваном Котляревським. В книзі є багато кольорових ілюстрацій. Оправа книжки представляє українську плахту.

УКРАЇНА В ЕСТОНСЬКІЙ ЕНЦИКЛЬОПЕДІЇ.

ТАЛІН (Естонія). — В місті Тарту (давній Дорпат) закінчено видання першої повної естонської енциклопедії, в якій розмірно дуже багато місця присвячено Україні й українським культурно-національним проблємам. В останньому, VIII томі, знаходимо обширну і цікаву статтю п. н. „Україна" з політичною картою. В статті вичерпно й правдиво обговорено факти з української історії, культури і політики.

СТАРОДАВНІЙ КИЇВ.

КИЇВ. — На території Десятинної церкви у Києві знайшли цікаві стародавні памятки, а то старовинні керамічні вироби, кістки тварин і поліп, розбитий дзвін з XI століття та кілька стародавніх поховань з IX століття.

ЗНОВУ БУДУТЬ ОБДИРАТИ ГОЛОДНИХ.

МОСКВА. — Совєти використовують напруження між ними і Японією між іншим і на те, щоб добути нові капітали від населення. Розписано державну „позичку" на суму чотирьох біліонів рублів (яких $900,000,000). І річ ясна, що уряд певний, що вона буде негайно зложена. Уряд каже, що треба грошей на мобілізацію воєнних сил. Та до війни з Японією ледви чи тепер прийде, бо Совєти залякані неспокоями в нутрі й тому будуть змушені уступати Японії на кожному кроці.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПЕРЕМОГА ПРЕЗИДЕНТА, АЛЕ ЧИ ПЕРЕМОГА БЕЗРОБІТНИХ

Обі палати конґресу ухвалили вже закон про допомогу для безробітних на наступний рік. Як відомо, президент Рузвелт виступив свого часу з виразним домаганням, щоб конґрес ухвалив на ту ціль півтора біліона долярів. Проти цеї думки виступали ріжні конґресмени й сенатори, домагаючися зниження цеї суми, одначе їм, як тепер показується з ухвал, акція не повелась, бо суми допомоги для безробітних не знижено понижче тої суми, котрої добивався президент Рузвелт. З цієї причини ухвалу конґресу признають за перемогу для президента Рузвелта.

Ухвала є справді перемогою для президента Рузвелта, але в даному випадку варт би застановитися, чиєю перемогою повинна би бути ухвала в справі допомоги безробітним. Що президент Рузвелт має певний інтерес у тому, щоб конґрес ухвалював його проєкти, самозрозуміла річ, але його інтерес не є виключним інтересом, за який іде в цій справі. Як ухвала відноситься до безробітних, то це справа в першу міру безробітних. Тому й питатися треба би тепер: чи є ця ухвала перемогою для безробітних?

Відповідаючи на це питання, слід би наперед обчислити, скільки саме треба на допомогу безробітним. Щоб це обчислити, треба знати передівсім, скільки безробітних є. Та цього ніхто докладно не знає. Ні федеральний уряд, ні стейтові, ні місцеві уряди не мають на це машинерії, щоб знати в кожний мент скільки людей, охочих до праці, не можуть її знайти. В деяких державах уряди це знають дуже докладно, але не в Злучених Державах. Знають про це дещо, але тільки приблизно. Знають на основі рапортів юнійних відділів до своїх централь, але, як звісно, це не повний рапорт, бо юнії не обіймають усіх робітників. Знати можна дещо з рапортів допомогових бюр, але й це видно теж не повний рапорт.

Одначе, навіть не знаючи докладно числа безробітних і потребуючих допомоги, можемо догадатися, що коли уряд видавав досі річно два і пів біліона долярів на допомогу безробітним, то тепер півтора біліона долярів на рік не вистане. Можна признати, що промислові обставини трохи поправились, але вони певно не поправилися настільки, щоб зменшувати допомогу безробітним більше, ніж на третину.

Наслідки цього обниження вже видно тепер. Допомогові уряди стинають допомогу й відмовляють допомогової праці великому числу людей, і відмовляють її зовсім самовільно, не поводячися притому ніякою розумною мірою. Внаслідок цього по краю йде тепер справжня хвиля страйків бувших допомогових робітників. Зрештою й звичайні робітники відчувають тепер уже конкуренцію відправлених з допомоги робітників. Вся господарська атмосфера стає душна.

Зарадити цьому можна хіба так, що уряд видасть півтора біліона долярів не за рік, але скорше, а потім віднесеться до конґресу по дальшу ухвалу. Тоді лише перемога президента стане перемогою безробітних і працюючих робітників.

ТРИЮМФ ВШЕХПОЛЯКІВ

Від травневого перевороту 1926 р. партія національної демократії (разом з соціялістами і людовцями) була усунена від державної керми. Здавалося, що її дні, як і дні всіх інших партій, почислені; здавалося, що в Польщі запанує „тоталітарна" система, як в Італії, чи в СССР, система монопартії.

Але події побігли іншим шляхом.

Ідеєю, цебто голошеною в теорії засадою санаційного табору була „паньствовосць", цебто підкреслення моменту державницького в будуванні держави і усунення в тінь моменту чисто національного („народовеґо"), який особливо лежав на серці національній демократії (вшехполякам). У **теорії** панівний табор голосив, що меншости мусять жити своїм життям, що їх не треба, як казала „ендеція", асимілювати, а зеднати для польської держави; а коли її асимілювати, то „паньствово", не „народово", цебто ввести в орбіту польської держави, лишаючи їм мову і чисто національний розвиток. Практика була, річ ясна, далека від того. Але в теорії ці гасла проповідували і в пресі урядовій і з соймової трибуни відповідальні чинники, а ендецію нищили.

І ось тепер доводиться ствердити, що цьому напрямкові польської політики **прийшов кінець.** Щодо української „меншости", дано вільну руку ендеції в мобілізації громадської думки проти українців: мобілізується цю думку тому, щоб при парцеляції, ні один клаптик землі в Галичині чи на західній Волині не перейшив у руки автохтонного (українського) селянства; щоб недопускати до розвою української кооперації, а навіть приватної торговельної ініціятиви; **„Курієр Цодзенни"** криком кричить зприводу кожної фабрички содової води, що її набув якийсь українець; зприводу кожного млина або камениці, денунціюючи, що „русіні" займають найважніші стратеґічні обєкти Львова, і т. д. Ця мобілізація громадської думки дисягла того ступня, якого не мала перед ерою „нормалізації". А ціллю цеї мобілізації отверто виставляють не державну, а просто національну асиміляцію української „меншости". Дійшло до того, що один з головних журналістів санації, ґраф Лось, просто висловлює подяку ендеції за її україножерний шовінізм, бо власне цей україножерний шовіністичний, підсичений вшехполяками дух, поміг мобілізувати відпір проти „української інвазії" в 1918 році. Отже хай так іде й далі...

Подібна зміна політики наступила і проти жидів. Давніше, в 1926 р. і пізніше, не допускали до нагінки на жидів і жиди були великими польськими патріотами. Вимагали від них вірности державі, але поза тим позволяли їм розростатись і підбивати країну економічно. Тепер наступила зміна. Ендеція як вела, так і тепер веде гостру антижидівську кампанію, але урядові чинники тепер тому **не перешкоджають.** Події в університетах і в Берестю — найкращий доказ, що урядові чинники властиво виповнюють на сто відсотків ендецьку політику не тільки супроти українців, але і супроти жидів.

Як далеко посувається залицяння урядових чинників до ендеції, знову свідчить останній політичний процес у Луцьку, де ендецька партія заскаржила орґан волинського воєводи, „Волинь", за образу ендецької партії, і суд („незалежний" суд) дав сатисфакцію е н д е ц і ї, **засуджуючи** „Волинь"...

Ґрупа крайньо шовіністична, ґрупа нетолерантна до крайности супроти українців, білорусинів, жидів, „меншостей"; ґрупа, яка отверто несе на своїм прапорі асиміляцію всіх націй чи їх частин, що входять у ґраниці існуючої держави, явно диктує тепер свою політику, набирає впливів і розпаношується, як ніколи... Ідея „паньствовости" і „свободи" національностей дістала в лоб. На її місце приходить **прастара ідея асиміляції,** отвертої і нічим не прикритої.

Ось найважніша подія в тутешнім житті, і замикати очі на неї булоб великою помилкою.

ПРО ЛІКВІДАЦІЮ ВАВРИКА ЯҐОДИ ТА ЙОГО ПОМІЧНИКІВ

(Надіслана стаття).

І ось посовгнулася нараз нога Яґоді, коли цілком несподівано для нього убито головного большевицького команданта в Петербурзі — **Кирова!** Це було великою компромітацією для ҐПУ, але Яґода порадив собі: відразу приказав вимордувати біля 200 людей, які йому під руки попали (поміж ними і Богу духа винних обох молодих Крушельницьких) та заараншував цілу низку процесів, що дали Сталінові нагоду до безоглядної боротьби з опозицією як лівою так і правою.

Рівночасно однак та легкість, з якою Яґода зааранжував процеси та видумував документи і факти, крила і для самого Яґоди небезпеку. Сталін і Ворошилов пізнали, що і їм самим грозить небезпека, якщо Яґода зросте у надто велику силу.

А тимчасом Яґода, користаючи з необмежених привілеїв свого становища, ставав чимраз більше сміливим. Він позволяв собі на явне критикування постанов партії, а навіть висказувався нераз критично і про самого „недоторкального" і „непомильного" Сталіна.

Він жалувався саме на неясність його приказів, що збільшувало дуже відповідальність ҐПУ при ліквідуванню опозиції.

Яґода окружав себе шайкою людей, з котрими він від років уже спільно і довірочно „працював". Тут належали: Прокофієв, Ґай, Лаціс, Карльзон, Леплевський, Ляґановса й інші. Це була добре зіграна компанія, котрої амбіція росла з амбіцією її шефа. Але Яґода мав рівночасно і велику силу ворогів. Належали тут передівсім старшини від військових конвоїв і ґранічерів, котрі йому виконували важні прислуги, а котрих він поминав при авансах. Туди треба зарахувати також бувших співробітників ҐПУ, котрих Яґода вигриз зі служби, побоючись їх контролі.

Серед них найнебезпечнішими були: бувший заступник Менжинського, Акулов, і бувший шеф ҐПУ на Кавказі, Берія. Вони то по змозі виступали проти Яґоди.

Викриття т. зв. „троцькістівської" **української ґрупи Коцюбинського** (сина письменника), до котрої належали тадож військові, як Шмідт, Туровський, Примаків і інші, цілковито потрясла становищем Яґоди.

А треба знати, що цілий той заговір Коцюбинського сфабрикували від початку до кінця провокатори Яґоди. Провокація та мала скомпромітувати до решти недобитки українських націоналістів як тих, що ніби мали звязки з Троцьким та з ґітлерівськими інтервенційними плянами.

Та ґрупа, створена спеціяльно аґентами ҐПУ, що грали спритно ролю „лучби" поміж Берліном і Троцьким з одної й українськими націоналістами з другої сторони, навязала контакт з фактично існуючою військовою ґрупою зі Шмідтом та Туровським на чолі, котра мала на меті військовий переворот в цілі зліквідування **Ворошилова.**

На рішення Сталіна вплинули також немало і ті інформації, котрі здобув його кавказький муж довіря і автор його життєпису, Берія, що доказував, немовто роля Сталіна в російській революції була неменша від ролі Леніна. І власне **Берія** доніс Сталінові, що Яґода уже від довшого часу не був супроти нього льояльний і позволив собі на голосне критикування його розпорядків. А це чейже для такого диктатора як Сталін — вистарчало!

Рівночасно переведено докладну контролю діяльности повновласника Яґоди на Білорусь, **Леплевського,** а виконав ту контролю збоку Політбюра сам **Ворошилов.** Цей доніс Сталінові про надзвичайний хаос і дезорґанізацію в службі безпеки й охорони совєтських границь на Білій Русі. Це потвердила потім також технічна комісія, вислана ҐПУ, але зложена з противників Яґоди під проводом **Ройземана,** знаного з усяких міжнародніх афер, між іншим і зі справи Кутєпова та Бєседовського (котрий одначе щасливо втік з Большевії).

Яґоду зліквідовано на области внутрішньої служби безпеки і Сталін не хотів його відразу віддавати під суд та ставити справу цілком ясно.

Він побоювався, що це виявило би забагато всіляких провокаторів та зробилоб надто трудною роботу його наслідникові **Єжову.** Яґоду іменовано отже „про око" комісарем почт і телеґрафів, котрого то достоїнства він остаточно не приймив, удаючи ображеного.

А тимчасом розпочав уже свою безоглядну роботу Єжов, проганяючи передівсім всіх найближчих співробітників Яґоди. І так прогнано Прокофієва та Леплевського й арештовано Ґая, Фієрова та багато, багато інших, без уваги на ступінь в уряді і без великого крику. Не ощаджено і вих, що самі помагали відкривати зловживання, як ось шефа служби безпеки у В. Україні — **Карльзона.**

Хоч ҐПУ цілковито скомпромітувалося в очах партії і Політбюра, а ґрупа Молотова-Ворошилова, осягнула через ліквідацію Яґоди цілковиту побіду, то Політбюро не мало відваги поставити справу ясно. ҐПУ так довго було просто божеством і пострахом для 170 міліонів людности — то не випадало тепер відкривати ті ріжні бруди і гидкі закулісові справи того божества.

Політбюро рішилося не оголошувати всіх справок Яґоди, але виточити проти нього процес у справі грошевих надужить. Це і не тяжко було зробити, бо його фінансова господарка і його спільників були скандальні. Користали вони довільно з необмежених диспозиційних фондів. Робили вони і найбільш скомбіновані фінансові операції — без ніякої контролі, на власну користь.

Автім приготовано ще й інші матеріяли проти Яґоди на випадок, якщоб він захотів боронитись. Він іменно навязував в цілі розвідки — зносини з чужодержавними розвідками, а чи ті останні не користали при тій нагоді і зі зносин з **його** аґентами? Чейже такі дурні не були.

В цей спосіб міг би Яґода станути ще в ролі ...німецького шпигуна!

Згадана вище провокація, вимірена проти Коцюбинського, доказує, до чого це може в Совєтах довести.

Нарешті Яґоду таки арештовано, а тепер читаємо, що цього східньо-галицького латинника, Маврика Яґоди — не стало. Він попав ще на початку війни в московський полон, пристав до большевиків, а підчас нападу їх кавалєрії в 1920 р. на Сх. Галичину кріваво полагодив свої давні порахунки в ріднім селі. Що з ним тепер сталося, ніхто певно не знає.

Тепер Єжов уже обмежив компетенцію ҐПУ. Тому необмежене право до провокацій, шантажів та брехливих видумок лишається тепер лише в руках... Політбюра. Цікаве, хто це буде потім його ліквідувати?

І. Н.

Антін Чехов.

КІНСЬКЕ НАЗВИЩЕ

Емеритованого ґ е н е р а л а Булдеїва розболіли зуби. Полокав горівкою, полокав коняком, прикладав сік, витиснений з тютюну, опій, терпентину, нафту, намащував йодиною, в вуха вкладав вату, мочену в оцті — все дарма. Приїхав лікар, подовбав у зубі, записав хініну — одначе й це помогло, як мерцеві кадило. А щоби вирвати зуб — ґенерал і слухати не хотів. Всі домашні — жінка, діти, служба, навіть кухарчук — радили йому ріжні ліки, а управитель Іван радив навіть прикликати знахоря.

— Буде може яких десять літ тому — говорив — жив тут в околиці акцизний сторож, то він, прошу пана, так умів зашіптувати зуби, що відразу наче рукою відняло. Лише до вікна відвернеться, щось пошепче, сплюне й біль минувся! Видно, вже таку мав у собі силу.

— А деж він тепер?

— У Саратові. З того лише живе. Як кого зуб розболить, то зараз до нього. Місцевих приймає у себе, а як його покличе телеґрафічно, то також їде. Хай пан зателеґрафують...

— Ет, дурниці. Якийсь ошуканець...

— То хай пан і людей спитаються. З жінкою, що правда, не живе, лише на віру сидить із якоюсь, а страшний простак із нього та пяниця, та це вже йому треба признати, що попросту доказує чудес!

— Що тобі шкодить? Пішли, — просить ґенералова. — Я знаю, ти не віриш у ніякі чари, а я вже переконалася. Та хоч не віриш, то чомуж не післати? Таж голови не зірве тобі.

— Ну добре, добре — годиться ґенерал. — Я готов би покликати навіть самого чорта. Ах, як шарпає!... Просто годі видержати!... Деж це живе той твій чудотворець? Яка адреса?

— О, його в Саратові знає кожна дитина. Хай пан заадресують: Високоповажаний Пан Яків... Яків... А хай жеж тебе! Якжеж він називається?... Вилетіло з голови... А як я тут ішов, то знав.

Тут управитель впялив очі у стелю та ворушить устами, а ґенерал і жінка ждуть нетерпляче.

— Ну, якжеж? Скорше пригадай собі.

— Зараз, зараз... Яків... Яків... Ну й маєш тобі! Я забув. А то таке відоме назвище, щось наче від коня... Кобилин? Ні, не Кобилин. Зараз, зараз... Жеребців?... Ні, і не Жеребців. Одначе я певен, що щось від коня, лише мені зовсім вилетіло з голови...

— Може Жеребятників?

— Е, ні. Та зараз... Кобилицин... Кобилинків... Кобилів...

— Ну то вже хіба собаче, а не кінське назвище. Може Жеребчиків?

— Ні, Жеребчиків також ні... Лошаків... Жеребкин... Ні.

— Тож як адресувати? Пригадай собі.

— Зараз, зараз... Лошадкин... Кобилкин... Ні, не Кобилкин. А хай тебе! Я забув...

— То чогож приходиш тут мені з порадами? Забирайся мені!

Як управитель забрався, ґенерал схопився за лице та наче божевільний бігав по кімнатах.

Управитель тимчасом ходить по городі, дивиться в небо та пригадує собі: Жеребчиків... Жеребківський... Жеребенко... Ні, не так...

За хвилину візвали його знову до ґенерала.

— Ну, якжеж? чи ти вже пригадав собі? — питається хорий.

— Ні, ще ні, прошу пана.

— Може Конявський або Лошадників? Ні?

І тепер усі в цілому домі стали вишукувати назвища, що походили від коня, брали під увагу вік, расу, пол, масть, не минали навіть гриви, копит і упряжі. У дворі в горничній, в огороді — словом усюди й усі ходили лише з кута в кут, шкробалися в голову та придумували назвища.

— Чи не Табунів? — питаються управителя. — Може Копиткин або Жеребовський?

— Ні, ні — відповідає, дивиться вгору та не перестає голосно думати: Коненко, Конченко... Кобилів...

— Тату! — кажуть і діти — певно Тройкин... Уздечкин...

Все село схвилювалося, бо схвильований ґенерал аж пять рублів обіцяв тому, хто впаде на влучне назвище. Тому годинами люди юрбою волочилися за управителем і вгадували:

— Може Гнідовський?... Може Лошадицький?

Та й ніч вкінці прийшла, а телеґраму все ще годі було вислати. Всі вже заснули, один лише ґенерал лазить увесь час із кута в кут і зойкає. Була вже певно третя, як вийшов і будить управителя.

— А може Каштан? — питається плаксивим голосом.

— Ні, Каштан ні, прошу пана, — відповідає управитель і при цьому зітхає, наче виновник.

— Бо то може бути не кінське назвище, а від чогось іншого?

— Ні, ні. Напевно від коня. Я це добре тямлю, лише...

— Ах, як то можна мати таку коротку память? Для мене тепер це назвище важніше, ніж усе, бо вже не можу видержати...

Рано знову післали по лікаря.

— Хай рве! — годиться вкінці ґенерал. — Вже сил мені нестає довше так терпіти.

А як лише позбувся зуба, наче новонароджений, зараз успокоївся. Лікар сховав гроші, сів на бричку та відїхав. Зараз за селом стрічає управителя. Стояв він там серед поля невдалеки, очі впялив у землю, задумався. А не були то думки дуже приємні. Доказували це морщини на чолі.

— Буланів... Сідлецький, — бурмотів собі під носом — Коненко...

— Пане Іване — озвався лікар — не міг би я у вас купити кілька кірців вівса? Мужики мають поганий.

Управитель глянув на нього якось дивно, засміявся мов несвій, сплеснув у долоні, не відповів ні словечка, а пігнав до двора, начеб за ним хто гонив.

— Маю, вже, маю вже, прошу пана! — кричить урадований, впадаючи до ґенералового кабінету. — Я вже пригадав собі! Хай Бог дасть здоровля лікареві! Вівсівський! Вівсівський зветься цей знахор. Так, Вівсівський, прошу пана! Хай пан пішлють телеґраму...

— Забирайся мені! — забурмотів ґенерал. — Тепер уже можеш сховати своє кінське назвище. Забирайся!

Степан Мусійчук.

ЛІТНІ МОЛЬБИ, ВДЯКИ Й ПРОСЬБИ

Долом, яром потік веться
І до сонічка сміється
І блищить, мінить водицю,
Як дівчина гожі лиця.

А там рибочки охочі
Заглядають сонцю в очі,
Немов хочуть попросити:
Дай ще довго нам прожити!

Продовжи ще, Боже, літа,
Щоб ужити цього світа,
Щоб в водиченці тепленькій
Грались рибочки маленькі.

Ось метеличок барвистий
В лучах сонця золотистих
З квітки на квітку сідає
И собі Господа благає:

Дай же, Боже, сонця більше,
Щоб цвили квітки гарніше,
Дай же, Боже, й нам ще сили,
Щоб на крильцях ми взносились!

А тут пташечка маленька
Скаче в кущиках живенько
І співає: фіті, фіті!
Як же любо нам у літі!

І до неба очі взносить
І щебече, Бога просить:
Сховай, Боже, бурі й хмари,
Щоб ми, пташки, погуляли!

Збережи пташок маленьких,
Щоб співали голосненько,
Щоб співали, щебетали,
Ввесь мир Божий звеселяли.

А комашки, наче діти,
Лазять мовчки попід квіти,
Попід трави уганяють,
Собі їстоньки шукають.

І вони за Бога знають,
Йому дяку там складають
За тепло, красу, за літо
І за те, що вони ситі.

І так всяка твар на світі
Шле молитву Богу в літі:
За тепло, за сонце ясне,
За життя гоже-прекрасне.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧИ МИ ДОРОЖИМО НАШОЮ ПРЕСОЮ?

Мені здається, що одним з наших найбільших недомагань є недоцінювання ваги національної преси. Кожний знає добре розуміє, чим є для держави лучбові шляхи: залізничі, дорогові, водні, повітряні. Без них булоб неможливо розвинути наше економічне життя. Без їх розвою не булоб модерної, культурної держави. А національна преса — це теж лучбовий шлях. Той, що обєднує націю культурно, духово, політично, ідейно. Країна без лучбових шляхів є засуджена на нужду і фізичну смерть. Нація без національної преси є засуджена на духову, як теж національну смерть.

Ось такою національною смертю булиб ми в Америці вже давно загинули, колиб не було в нас нашої „Свободи". Ми, річ ясна, навіть не звикли над цею справою застановлятись. Нам здається, що те, що в Америці українське імя є живе, що маємо українські церкви, інституції, народні доми і т. д., то це є зовсім природнє явище. А воно так не було, коли це українське життя творилось. Бо українство в Америці виросло завдяки тим благородним національним проміням, що виходили від нашого національного сонця в Америці, від нашої „Свободи". Це вона підховала наш нарід в Америці в українській свідомості. Це вона виховала цілу низку народніх працівників. Це завдяки їй навчено наші маси жертвувати на народні потреби в Рідним Краю і на розбудову нашого національного життя в Америці. Це вона несла в українську хату слово розради. Це вона скріпляла в нас віру в наші сили, в нашу національну вартість. А також у нашу остаточну національну перемогу. І „Свободі" завдячує своє повстання і свій зріст наша національна твердиня в Америці, наш Український Народний Союз. Маючи це все на увазі, не диво, що так сильно наступали на „Свободу" ріжні вороги ще за царських часів, коли то воювали зо „Свободою" ріжні платні московські аґенти і відтягали наш нарід від її впливу. Роблять тепер таку саму роботу платні аґенти червоної Москви і на взір давніх царських аґентів за Юдин гріш виливають помиї на нашу „Свободу". Має вона повно ріжних ворогів і в наших рядах. Тому саме прийшов час, коли всі ми, що розуміємо і відчуваємо велику національну місію „Свободи", мусимо пригадувати нашому громадянству, що його завданням подбати, щоб „Свобода" кріпшала, щоб була фінансово забезпечена, щоб діставала чимраз **більше передплатників**, а також **оголошень**. Тим чином допоможемо й поліпшити „Свободу", бо це поліпшення залежне від матеріяльних засобів. Памятаймо, що найбільший удар, який міг би бути завданий українській іміґрації в Америці, був би той, колиб „Свобода" не могла виходити в такім виді й так часто, як це є тепер. Зі звітів бачимо, що як уся чужинецька преса так і „Свобода" переживає тяжкі фінансові часи. Тому вважаймо на цю справу, поки час. І допоможім скріпити нашу „Свободу новими читачами-передплатниками. Це обовязок кожного свідомого українця, що дбає за наш нарід, добре застановитися над цею справою і подбати, щоб „Свобода" мала забезпечену будучність.

Михайло Ликтей,
член 69 від. У. Н. Союзу.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

УВАГА! ☞ УКРАЇНЦІ ВЕЛИКОЇ ПІТСБУРЩИНИ! ☜ УВАГА!

УКРАЇНСЬКІ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ ГРОМАДИ ЗАХІДНЬОЇ ПЕНСИЛВЕНІЇ

:—:—: святкуватимуть :—:—:

УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ ДЕНЬ

В НЕДІЛЮ, 11 ЛИПНЯ 1937 Р.

(SUNDAY, JULY 11, 1937)

У ВЕСТ ВЮ (WEST VIEW) ПАРКУ ПІТСБУРҐ, ПА.

ВСТУП ДО ПАРКУ ВІЛЬНИЙ. — ВІДЗНАКИ ПРОДАВАТИМУТЬ ПО 10 ЦЕНТІВ.

ПРОҐРАМА:

1. В 11 годині зрана Архиєрейська Служба Божа, котру відправить Ексцеленція Владика Кир Константин при співучасти дооколичного духовенства в головнім парковім павільоні. Преосвящений виголосить теж святочне слово. — Співатиме пять злучених хорів з околиці, 200 хористів під управою п. Івана Корбецького. — Загальна збірка буде перепроваджена на наші культурні установи в Стемфорді. — Богослужебною частю завідує Впр. о. Михайло Кіндій.
2. Спільний обід в 1-шій годині на чолі з нашим Владикою, духовенством і вірними. — Тікети по 1 доляру під зарядом п. Петра Кані.
3. Опісля Концерт хорів. В годині 2:30 зложить привіт Українцям посадник міста Пітсбурґ. — Промова Впр. о. Петра Олексіва з Канади на тему: „Наша іміґрація в Америці і авторітет церковний". — Головний майстер церемоній п. Іван Кісилиця.
4. Після Концерту наступить спортова гра в Мош-бал ріжних українських католицьких дружин під зарядом п. Ю. Мішталь. Тікети на паркові забави і лончі просимо купувати від своїх о.о. Парохів та призначених ними урядників, бо лише з нашого розпродажу є прихід для Українського Дня.

Прохаємо всіх щирих українців прихилитись своєю поміччю на наші народні інституції в Америці і тим дати доказ, що ми дорожимо українською культурою. До численної участи запрошуємо всіх Громадян зі Савт Сайд і Норт Сайд Пітсбурґ, Ембрідж, Аліквіпа, Мекізракс, Карнеґі, Ню Кенсінґтон, Форд Сити, Джінет, Лейтроб, Ню Александрія, Ботлер, Вілмердінґ Мекіспорт і всіх інших місцевостей в околицях Пітсбурґа. Користайте з нагоди зійтися разом на цім врочистім церковно-народнім торжестві, щиби в ідейній злуці заманіфестувати свою любов до рідної Церкви та до тих національних ідеалів, яких вимагає від нас наша **славна Україна.**

153

За Комітет: **о. Володимир Козоріз,** орґанізатор.

ГІРКА ДОЛЯ ХОРВАТСЬКОЇ ТА СЛОВІНСЬКОЇ ПРЕСИ В ІТАЛІЇ

Як лише італійські війська після розпаду Австрії прийшли до Істрії та Країни, італійська військова управа ввела воєнну цензуру для часописів і часописи появлялися з величезними білими плямами, бо цензори не жаліли червоного олівця.

Колиж настала цивільна управа в тих словянських країнах, якийсь час положення згаданих часописів покращало. Державна влада не робила більших труднощів часописам, зате приватні орґанізації та товариства завзялися знищити словянську пресу в італійській державі. Друкарню в місті Пазіні, в якій друкувалися хорватські часописи вже в 1919 році спалили та знищили. Таксамо знищили друкарню „Єдіност", понищили машини, черенки, друкарські книги.

Не лише так завзялися „патріотичні" елементи знищити хорватські та словінські часописи. Також часто тарнлялося, що й почта не хотіла доручувати часописів адресатам, бо він — мовляв — не приймає часопису.

Коли в 1922 році фашистівський режім дійшов до влади, зпочатку в пресі незамітно було ніякої зміни. Мусоліні займав владу помало й обережно й так і його система дала себе виразно пізнати щойно з кінцем 1925 і з початком 1926 року.

Та то не значить, що фашизм уже від початку, як дійшов до влади, не став переслідувати словянської преси. Так уже в 1923 році відемський префект видав був розпорядок, що хорватські часописи на території його управи мусять крім „чужинного" тексту приносити автентичний італійський переклад, який мусить друкуватись однаковими черенками, як і „чужинний" ориґінал. За відемським префектом пішов і триєстинський префект Кріспо-Монкада та пульський префект Джаноне. Цих дивоглядів було вже й самому Мусолінієві забагато, тому він особисто скасував їх.

Коли так не вдалося знищити хорватської та словінської преси, італійські орґани стали настоювати, щоб знищити її судово. Коли Джентіле заборонив меншинні народні школи, хорватські та словінські часописи виступили проти того некультурного розпорядку. За це обвинуватила влада редактора „Пучкоґ-о Пріятеля" („Народнього Приятеля") та редакторів словінських часописів „Єдіност" і „Ґорішка Стража" („Горицька Сторожа").

„Законно" стали переслідувати хорватську та словінську пресу, коли ввійшли в життя так зв. фашистівські закони. Тому, що на основі фашистівських законів інтереси прилюдних службовців можуть заступати лише законами допущені синдикати, то в 1926 році розвязали союз словянських учителів в Італії тай так перестав появлятися „Учітельскі Ліст" („Учительський Часопис") і його додаток для молоді „Нові Род". Згідно з тимиж фашистівськими законами відповідальним редактором часопису може бути лише справжній редактор або директор, а таким стане він щойно тоді, коли його признає префект. Префект може напімнути редактора; колиж двічі до року напімне його, може без якогонебудь слідства заборонити появу часопису. Законом із 1925 року загострено цей розпорядок ще так, що кошти процесу і т. п. поносить редактор і друкарня. Тим хотіли присилувати видавців, щоб не видавали протифашистівських і меншинних часописів. У 1926 році напімнули редакторів „Істарск-ої Речі" („Істрійського Слова"), „Пучкоґ-о Пріятеля" та словінських часописів „Мальоґ-ого Ліста" й „Новіца". В 1926 році заборонили ґумористичний часопис „Чук на пальці", а його редактора Бевка замкнули до вязниці на 4 місяці.

В 1926 році мусів перестати виходити „Малі Істранін", і то на основі закону про ощадність, бо на основі того закону заборонено часописам видавати додатки, а „Малі Істранін" виходив як додаток до „Істарск-ої Речі".

Систематична кампанія проти хорватських і словінських часописів почалася 1927 р. Тоді насамперед фашистівські часописи з дня на день нападали на словянські часописи, а вислідом тих нападів були збори радників фашистівської партії в Тріесті, на яких ухвалили постанову, що центральна влада заборонила хорватські та словінські часописи.

Зараз після тих зборів префекти стали переслідувати хорватські часописи, напоминати відповідальних редакторів, відкликали відповідальних редакторів, а нових не хотіли іменувати. Так у 1927 році знищили словінський часопис „Новіце", в 1928 році мусів перестати виходити старий словінський часопис „Єдіност", місяць пізніше в тойже спосіб знищили „Ґорішку Стражу".

Зовсім знищили хорватську та словінську пресу на основі розпорядку з 1928 року. Розпорядок цей каже, що всі редактори, коли хочуть виконувати свій обовязок, мусять бути членами фашистівської часописної орґанізації. Інакше не можуть виконувати редакторських обовязків. Хто не є в урядовім списку журналістів не сміє займатися журналістикою. Всі хорватські й словінські журналісти зголосилися до урядового спису журналістів, одначе нікого з них не приняли, бо — мовляв, усі явно виступали проти інтересів нації. Тому, що ні одного хорватського ні словінського журналіста не записали на урядову журналістичну лісту, державний заступник не міг ні одного з них признати відповідальним редактором. Тому з початком січня 1929 року перестали виходити всі хорватські та словінські часописи. І так хорватські: „Істарска Реч", „Пучкі Пріятель", „Вез", „Народні Ґосподар", а словінські: „Малі Ліст", „Наш Ґляс", „Наш Чольнічʼ", „Женскі Свет", „Ясельце", „Ґосподарскі Вестнік", „Сборнік Свеченіков св. Павля", „Правні Вестнік" і „Станічев Вестнік".

Так то хорвати та словінці в Італії осталися без своїх часописів, а положення погіршилося ще й тому, що заборонили дебіт югословянської преси до Італії. Влада хотіла на силу довести до того, щоби словяни осталися без своєї преси. Тодішній посол у римському парляменті, д-р Беседняк, звернув Мусолінієві увагу на тяжке положення словянських меншин в Італії та рівночасно просив його, щоб дозволив йому видавати бодай найконечніші часописи. Коли д-р Беседняк запевнив, що часописи не виступатимуть проти фашистівського режіму, Мусоліні дозволив д-рові Беседнякові, щоб на свою відповідальність видавав хорватський „Істарскі Ліст", словінський „Нові Ліст" і часопис для родин „Дружіна". Та і ці часописи, хоч їм і на думці не була яканебудь критика, з кінцем 1930 року перестали існувати. Замітне, що ті часописи поправді не були заборонені, лише тріестенський префект заявив, що кожне число тих часописів буде конфіскувати, колиб і далі появлялися. Так то від початку 1930 року хорвати та словінці, які після розпаду Австро-Угорщини опинились під італійською владою, осталися зовсім без своєї преси.

* * *

Чи вся ця мартирольоґія словянської преси під володінням фашистівської преси не пригадує нам гіркої долі української преси у Східній Галичині? Бо й тут у перших роках після світової війни українська преса переживала жахливі дні.

У Львові „невідповідальні" елементи напали на друкарню „Діла", понищили машини, порозсипали черенки. Українські часописи мусіли друкуватися латинськими черенками, мусіли давати переклад. Конфіската йшла за конфіскатою, заборона за забороною. Заки „Діло" змогло виходити під своєю передвоєнною довголітньою назвою „Діло", мусіло довгі роки появлятися під ріжними назвами, як „Громадська Думка", „Українська Думка", „Свобода" й інші.

С. Мусійчук.

ЖАЛЬ МЕНІ КВІТОК-ДІТОК

Я йшов ярами, лісом-стежками,
Поміж квітками,
Зірвав листочки я червоненькі,
Такі ніжненькі.

І чую: бідні вони голосять
И жалібно просять:
„Ох, дайте жити нам на цім світі.
В теплому літі!"

І став я. Більше їх не зриваю,
Бо у серці ножем крає,
Бо плач діток десь такий причувся,
Аж я зжахнувся.

Тут десь в листочках квітів гарнень-
Таких ніжненьких [ких,
Узрів я очі любі, невинні
Діток Вкраїни.

Я вчув десь голос з дому, з родини,
Де діти гинуть,
Де плачуть, тужать, гірко стражда-
В катів конають. [ють,

Не буду рвати я вас, листочки,
Пишні квіточки,
Буду пестити, к серцю тулити
І веселити.

Буду співати і працювати,
Про вас все дбати,
Щоби росли ви, квіти гарненькі,
Діти рідненькі.

В Шікаґо.

До пекаря приходить молода жінка.

— Чи ви печете бухти?
— Очевидно.
— Спечіть мені пів копи.
— Начиняних, чи ні?
— Начиняних.
— Мармолядою?
— Ні, пильником, сверликом і малою пилочкою. Я хочу післати бухти мойому чоловікові. Він сидить у тюрмі...

Між старими паннами.

— Я щоденно маю пропозицію вийти замуж.
— О! Від когож?
— Від моїх родичів.

На вулиці.

— Перепрошую, вже пів години шукаю 53-тої вулиці.

— Алеж дурниця! Нема за що перепрошувати... Моє поважання!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На інвалідів.

На зазив гром. Степана Тураша зложили жертви на інвалідів отсі: С. Тураш і М. С. по $1, а по 50 ц.: В. Ґреґорчук, М. Жмурко, Т. Марков, П. Качмарський, П. Марчук, С. Шафранський, К. Бернард, І. Послушний і Т. Ч. Разом зібрано $6.50 та вислано через Обєднання на інвалідів.

М. С.

БЕТЛЕГЕМ, ПА.

На визвольну боротьбу.

Дня 5. червня громадяни Василь і Катерина Заблоцькі віддавали доньку за В. Кришку, і з тої нагоди запросили гостей. Зібрані гості при веселій забаві не забули й про рідний край та зложили $6 на визвольну боротьбу. Жертвували: І. Малицький, Т. Данилюк, В. Заблоцький, В. Ґонтарик і Г. Прийма по $1, а В. Запаржоний і І. Балбер по 50 ц. Ті гроші вислано на призначену ціль через Обєднання.

Гість.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Поміч до села Кулинки, повіт Калуш.

Комітет будови церкви в селі Кулинка, пов. Калуш, звернувся з горячою просьбою до своїх односельчан і сусідів зі Станькової і інших із калуського повіту, щоб прийшли з допомогою в докінченні будови церковці. Це мале сільце, місцеві громадяни стягнулися з останнього на будову, хто як міг, помагав, то деревом, то грішми, розуміючи вагу рідної церкви, тимбільще, що задумали будову косцюлка для кількох родин лат. обряду. З тої причини воєвідство не позволило на збірки по селах, то комітет покладає надію на виходців із рідних сторін.

Ми добре знаємо ріжні пляни, які там тепер провадять, тому спішимо з допомогою, якою можемо і кличемо всіх, хто памятає рідні села: Кулинку, Станькову, Верхню, Довгу, Чертіж, Збору й інших, не відказатись, а вислати бодай малу жертву, через „Українбанк" у Калуші, або на руки комітету: о. Дудикевич, Т. Сімків, П. Кацедан, В. Ничай і Н. Бучак. Адреса: Станькова, почта Верхня, повіт Калуш.

Тимчасовий комітет у Ню Йорку зібрав на листу ч. 1. $13.

Жертвували: по $5: Ст. і О. Пельц; по $2: К. і Р. Добрянські; по $1: о. Ф. Тарнавський, О. і Т. Кочани з Джоліет, Ілл., М. Кобилька з Синґек, Н. Дж., і М. Макарчук; по 50 ц.: Е. Ґебнер, Е. Баран, Е. Рутковська й Г. Цап.

Дрібними датками до пушок під церквою св. Юрія на 7-мій вул. в Ню Йорку зібрано $13.

Разом зібрано $26.

Щире спасибі складаємо о. о. Тарнавському й Понятишинові, шановним жертводавцям, а також панночкам Софії Сіньковській, Олі Гумовській і маленьким Олі Добрянській і Емілії Дармопуц, що помогли при збірці до пушок.

Розалія Добрянська, голова; **Касіян Добрянський,** касієр; **Ольга Пельц,** секретарка.

З повісти.

Не пануючи вже більше над собою, здушив її в своїх дужих обіймах, припав устами до її уст, цілуючи довго, палко до безтями. Уста, очі, шию, руки...

Потім, важко дишучи, зірвався і вибіг з кімнати.

Вона подивилась довгим, мрячним поглядом йому вслід і сказала:

Очевидно.

— Як думаєш: чи маю Петрові позичити гроші?

— Очевидно!

— Чому так?

Бо інакше він прийде до мене.

Лік на безсонність.

Мошко приходить до аптики в півночі:

— Дайте мені — каже — трохи морфіни, я не можу спати.

— Маєте рецепту?

— Ні.

— В такім разі не можемо продати морфіни.

Мошко почіхався в голову і каже:

— Ну, то дайте в такім разі за шустку порошку на блохи.

В розмові.

— Наперед дістав я анґіну, опісля артеріосклерозу; коли я це видержав, мучила мене малярія, опісля цукриця і катар горла...

— На Бога! Як могли ви всі ті хороби видержати?

— Хороби? Яж оповідаю вам про мій медичний іспит!

Твердий обовязок.

Річ діється у Швайцарії. Кожне село бере якусь частину міських дітей на час вакацій до себе й дає їм ціле удержання. Коли зближаються вакації, хоче сільський поліцай довідатись, хто в цьому році прийме дітей. Стає отже на площі й кричить:

— Люди, які цього року хочуть мати діти, мають зголоситись у війта!..

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(54)

Один з індіян закричав: „Смерть тим, що посміли зневажити наших божків". Але Тарзан підняв руку і приказуючим тоном спинив їх. Вони не знали, чого він хоче. Але постава і голос були такі могутні, що вони мимоволі опустили свої луки. Тоді Тарзан звернувся до Тогуї і сказав: „Запитайся їх, чого вони хочуть від нас і чому вони завзялися нас повбивати".

Тогуа передав це питання індіянському ватажкові, який відповів: „Тому, що ти поконав нашого божка, „великого нищильника". Тарзан на це просто відповів: „Я побив його тому, що я могутніший від нього. Ви повинні тепер мене обожати, а не пробувати мене вбити. Я також нищильник, але я нищу лише тих, хто нищить моїх приятелів".

Тут втрутилася до розмови Юля Дейл, якій прийшла до голови одна гадка: „Він є великий чанес", закричала вона. „Великий вожд, що провадив наш нарід до боротьби в давніх часах". „Чанес!" — з подивом повторили індіяни. Постоявши кілька секунд у задумі, індіяни простягли наперед себе руки і поклонились Тарзанові. „Я потім вияснию це все", шептала Юля Тарзанові.

Джордж, хоч очима слідкував за подіями, то не міг зорієнтуватися в скорій зміні подій: раз грозять стрілами, другий раз падають ниць, наче перед божком! Це все не поміщувалося йому в голові. Та всетаки він бачив, що все гарно кінчиться. В тій хвилі він почав відшукувати свою заячу лапку і на її адресу виголошувати перепросини за образу.

Старий кавалір.

„Таки шкода, що я не маю жінки, бо самому злоститись нема жадної приємности!"